

UDK 81'367.625

UDK 81'367.4

Izvorni znanstveni članak

Primljen 15. 7. 2015.

Prihvaćen za tisak: 14. 2. 2016.

Ivana Brač – Ivana Oraić Rabušić

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb

Određenje instrumentalne imenske skupine kao dopune u psiholoških glagola

U radu se govori o instrumentalnim imenskim skupinama i prijedložnim skupinama s instrumentalom koje se pojavljuju uz psihološke glagole. U literaturi se raspravljalo o tome jesu li dopune izražene instrumentalom zaista dopune ili dodatci (Schütze 1995; Van Valin 2001; Koenig i dr. 2003; 2008). Problem svrstavanja instrumentalne imenske skupine u jednu od vrsta dopuna javlja se pri obradi glagola unutar valencijskih modela. Na temelju nekoliko kriterija instrumentalna imenska skupina uz psihološke glagole u ovom se radu odredila kao instrumentalna, predikatna, priložna dopuna i kao dio prijedložne dopune.

Ključne riječi: psihološki glagoli; dopuna; dodatak; instrumental.

1. Uvod

Razlikovanje dopune i dodatka jedna je od središnjih tema teorije valentnosti počevši od Tesnière (1959) pa nadalje (Helbig i Schenkel 1983; Schumacher 1986; Helbig 1992), kao i mnogih drugih lingvističkih teorija (Chomsky 1981; Van Valin 2001), no izostaju pouzdani kriteriji kojima se jednoznačno može odrediti dopuna odnosno dodatak. U ovom se radu na početku ukratko prikazuje kako različite teorije shvaćaju razlike između dopune i dodatka te se zatim iznosi pristup instrumentalnoj imenskoj skupini kao dopuni ili dodatku u različitim autorima. Nakon toga na temelju nekoliko općih kriterija određuju se instrumentalne imenske skupine kao dopune u psiholoških glagola. Glagolska građa preuzeta je iz *Baze hrvatskih gla-*

golskih valencija,¹ a potvrde su se nalazile na mrežno pretraživim korpusima *Hrvatska jezična riznica* i hrWaC te drugim dostupnim izvorima.²

2. Kriteriji za razlikovanje dopune i dodatka

Prije nego što se prikažu pojedini pristupi razlikovanju dopune i dodatka, valja napomenuti što se podrazumijeva pod pojmom glagolske valencije u okviru projekta *Baza hrvatskih glagolskih valencija*. U skladu sa shvaćanjem toga pojma u rječniku VALBU (Schumacher i dr. 2004), koji je poslužio kao model za izradu spomenute baze, opis glagolskih valencija obuhvaća dvije dimenzije: sintaktičku i semantičku. Pod sintaktičkom se valencijom u VALBU-u (Schumacher i dr. 2004: 25) podrazumijeva „obilježje glagolā, s ciljem određivanja broja i naravi određenih jezičnih elemenata koji se nalaze u glagolskoj okolini u rečenici,”³ a semantička se valencija shvaća kao „obilježje glagolskih značenja, s ciljem da se na specifičan način prikažu odnosi prema određenim osobinama ljudi i predmeta.”⁴ U skladu s tim u *Bazi hrvatskih glagolskih valencija* valencijski se obrazac sastoji od triju dijelova: morfološkoga (oznaka vida, 1. l. jednine prezenta, 3. l. množine prezenta i dr.), sintaktičkoga i semantičkoga opisa glagola. Sintaktički opis sadržava deset dopuna: nominativna, genitivna, dativna, akuzativna, instrumentalna, predikatna, priložna, prijedložna, infinitivna, rečenična. Semantički opis obuhvaća tekstualni opis pojedine semantičke uloge (tj. mikrosemantičke, pojedinačne uloge) i semantičke kategorije kojoj pripada, tipa konkretno, apstraktno, živo, neživo, institucija/organizacija, vozilo, stroj i dr., odnosno semantička ograničenja.

Neki od kriterija za razlikovanje dopune i dodatka preuzeti su od Tesnière (1959) koji razlikuje formalni kriterij, prema kojemu su dopune imenske skupine, a dodatci prijedložne skupine, i semantički kriterij, prema kojemu dopune dopunjuju značenje glagola, odnosno nužne su da bi značenje glagola bilo potpuno. Drugim riječima, dopune predstavljaju osobe ili stvari uključene u radnju (vršitelj, trpitelj, primatelj), a dodatci izražavaju vrijeme, mjesto, način i dr. povezano s radnjom. Glagol dopune zahtijeva svojim gramatičkim i leksičkim svojstvima, pa je i njihov

¹ O *Bazi hrvatskih glagolskih valencija* više u Birtić, Runjaić (2016).

² Napominjemo da su se primjeri neznatno skratili i preinačili.

³ „Unter syntaktischer Valenz verstehen wir die Eigenschaft von Verben, die Zahl und Art bestimmter sprachlicher Elemente ihrer Umgebung im Satz zu determinieren” (Schumacher i dr. 2004: 25).

⁴ „Unter semantischer Valenz verstehen wir die Eigenschaft von Verbbedeutungen, in spezifischer Weise Beziehungen zu bestimmten Eigenschaften von Personen oder Sachen aufzuzeigen” (Schumacher i dr. 2004: 25).

broj ograničen, dok se dodatci mogu javiti uz gotovo sve glagole. U vezi s formalnim kriterijem valja reći da već sam Tesnière (1959: 128) uočava da postoje slučajevi u kojima je prijedložna skupina dopuna, točnije prijedložni akuzativ s ulogom trpitelja (u rumunjskom jeziku) i prijedložni dativ s ulogom primatelja (u francuskom jeziku). Formalni je kriterij danas u potpunosti odbačen. U vezi sa semantičkim kriterijem Koeing i dr. (2003, 2008) zaključuju da kriterij semantičke obveznosti nije dostatan za razlikovanje dopune i dodatka.⁵ Naime, kako autori navode (Koeing i dr. 2003: 72), radnja se ne može ostvariti bez sudionika u njezinu vršenju, no ne može se ostvariti ni bez smještanja u određeni prostor i određeno vrijeme, stoga bi se prema tom kriteriju vrijeme i mjesto uvijek morali smatrati dopunom⁶. Zbog toga uvode i kriterij semantičke specifičnosti, prema kojemu isti dodatak (vrijeme i mjesto) može biti zajednički većini glagola, a dopuna ovisi o glagolu i semantičkoj skupini kojoj glagol pripada.

Tesnièrovim kriterijima dodani su sintaktičko-funkcionalni kriterij, prema kojemu su dopune obvezne, a dodatci neobvezni, i kriterij ponovljivosti ili nizanja (*iterability*),⁷ koji kazuje da se uz istu glavu može nizati više istovrsnih dodataka (v. Przepiórkowski 1999). Nizanje istovrsnih dodataka ima određeno semantičko ograničenje, pa tako Verspoor (1997: 66) zaključuje da se primjerice dodatci s funkcijom priložnih oznaka vremena mogu nizati ako imaju različite opsege značenja. Ističe da u nizanju dodatak koji slijedi treba sadržavati informaciju koju daje prethodni dodatak. Zbog toga je moguće reći: *Naći ćemo se sutra u 9 sati ujutro*, ali nije moguća sljedeća rečenica: **Naći ćemo se sutra u 9 sati u 6 sati*.⁸

S obzirom na to da se navedeni kriteriji ne mogu kategorički prihvatiti i da nema općeprihvaćenih testova⁹ kojima bi se pouzdano razlikovali dopuna i dodatak u

⁵ Koenig i dr. (2003) koriste se nazivima *argument* i *adjunct* za semantičko obilježavanje, a nazivima *complement* i *modifier* za sintaktičko.

⁶ Međutim, samo pojedini glagoli zahtijevaju kao dopunu određenje mjesta (npr. hrvatski glagol *boraviti*) ili vremena (npr. *trajati*).

⁷ U okviru LFG-a kriterij ponovljivosti ključan je za razlikovanje dopune i dodatka. Bresnan (1982: 165) smatra da u primjeru *John escaped from prison with dynamite. with dynamite* jest dopuna jer se ne može ponavljati. **John escaped from prison with dynamite with a machine gun*. No problem je što se prema drugim kriterijima ne može smatrati dopunom jer, primjerice, ne dopunjava značenje glagola, odnosno nije u skladu s trećim kriterijem.

⁸ Na primjeru rečenice *Sam kicked a ball in the morning at 10 o'clock*. Verspoor (1997: 66) zaključila je: „we see that temporal adjuncts can only be iterated if the information conveyed by a given adjunct is contained in the information conveyed by previous adjuncts”.

⁹ O testovima za razlikovanje dopuna i dodataka ponajviše u teoriji valentnosti v. Šojat (2008). Također u radovima Przepiórkowski (1999), DeArmond i Hedberg (2002), Verspoor (1997).

svim jezicima te koji ne bi davali kontradiktorne rezultate, mnogi su jezikoslovci (npr. Schütze 1995; Herbst i dr. 2004; Forker 2014) zaključili da nije riječ o binarnoj, nego o stupnjevitostoj kategoriji kojoj na krajevima kontinuuma stoje prototipna dopuna i prototipni dodatak.

Forker (2014) pristupa problemu tako da određuje kanonske dopune i dodatke kao krajnje točke kontinuuma, a nekanonske primjere, odnosno one udaljenije od prototipne dopune ili dodatka određuje s obzirom na to jesu li bliže jednomu ili drugomu kraju kontinuuma. Takav pristup ne zahtijeva da se odredi koliko stupnjeva ima između jednoga i drugoga kraja, nego da se krajnje točke definiraju skupom konvergentnih kriterija, koji su primarno semantički i sintaktički (više u Forker 2014).

U okviru teorije valentnosti Herbst i dr. (2004) smatraju da su na dvama krajevima obvezne dopune i dodatci, dok neobvezne dopune zauzimaju središnju poziciju jer mogu biti izostavljene, ali njihovu prisutnost određuje sam glagol. Za razliku od njih dodatci se pojavljuju slobodno, njihovo mjesto nije čvrsto u rečenici, odnosno mogu se pojaviti na početku ili na kraju, te se mogu parafrazirati jer njihov oblik ne određuje glagol. Obvezne dopune ne mogu se izostaviti a da rečenica bude gramatična ili da se ne promijeni značenje. Osim spomenutih dopuna Herbst i dr. (2004: xxxvi) spominju još i kontekstualno neobveznu dopunu, koja ne mora biti sintaktički izražena ako i samo ako se može identificirati iz konteksta. Time se želi naglasiti da postoje kontekstualna ograničenja upotrebe glagola u tom rečeničnom obrascu.

Zifonun i dr. (1997: 1043–1060) navode tri već poznata testa za određivanje dopuna i dodataka (v. Engel 1992: 66): test redukcije (*Reduktionstest*), test implikacije (*Folgerungstest*) i test priključivanja (*Anschlußtest*). Novina koju oni uvode jest da se tim testovima ne služe izolirano, nego je riječ o složenom postupku filtriranja (*Filterverfahren*) u kojem se algoritamski provodi jedan test za drugim kako bi se odredile prototipne dopune, dopune s periferije (koje djelomično imaju svojstva dodataka) i dodatci. Testovi su se oblikovali na način da pozitivni rezultati testa ukazuju na status dopune. Test redukcije pozitivnim rješenjem filtrira obvezne dopune, test implikacije negativnim rješenjem filtrira dodatke (dopušta da se pozitivnim rješenjem filtriraju neobvezne dopune), a zadatak testa priključivanja jest razlikovati nejasnu granicu između područja neobveznih dopuna i dodataka.

Na njih su se nadovezali Eroms i dr. (2000: 121–129), koji su na temelju nekoliko glagola (*schlafen* ‘spavati’, *hören* ‘čuti’, *wohnen* ‘stanovati’, *schreiben* ‘pisati’, *stellen* ‘postaviti’, *schenken* ‘darovati’, *denken* ‘misliti’) i rečenica koje se mogu oblikovati s tim glagolima pokušali pokazati kako razgraničiti dopune od dodataka.

Poslužili su se testovima Zifonun i dr. (1997) i „kandidate” za dopune (tzv. *E-Kandidaten*)¹⁰ podvrgnuli sustavu filtriranja, koji su pojednostavnili. Zaključili su da su se i na njihovim primjerima potvrdila rješenja koja su ponudili Zifonun i dr. (1997).

O razlici između dopuna i dodataka govore i mnogi hrvatski jezikoslovci. Primjerice Samardžija (1988, 1993) dopune također dijeli na obvezne i fakultativne. Oslanjajući se na Helbiga i Engela,¹¹ jednim od kriterija za određenje dopune smatra obveznost pojavljivanja uz glagol te rabi test eliminacije kao postupak kojim se dolazi do sintaktičkoga minimuma. No vrijedi napomenuti da je svjestan nedovoljne pouzdanosti spomenutoga testa.

Nadalje Šojat (2008) daje detaljan pregled ponajviše postavaka teorije valentnosti i unutar toga iznosi način na koji različiti autori pristupaju odnosu između dopune i dodatka. Nov pristup gramatičkom ustrojstvu u bosnistici uvodi Palić (2011: 205), koji, također povodeći se za Engelovim određenjem dopune, ističe da bi se dopune „temeljno definirale kao rečenični članovi uvršteni preko pojedinih potkategorija u okviru kategorija riječi, a dodaci kao rečenični članovi koji mogu biti uvršteni preko cijelih kategorija.” Dopune autor također dijeli na obvezne i neobvezne. Obvezne određuje kao one bez kojih rečenica nije gramatična, dok se bez neobveznih dopuna koje se iščitavaju iz konteksta rečenica može proglasiti gramatičnom. Za razliku od toga, dodaci nisu obvezni i njihovo pojavljivanje u rečenici ne utječe na njezinu gramatičnost.¹²

3. Instrumentalne dopune i dodaci

Mišljenja o dopunama i dodacima posebice se razilaze kada je riječ o instrumentalu. Katičić (2002: 125) navodi da se primjeri „u kojima uz glagol stoji instrumental moraju pomniji razmatrati”, a određivanje je li što objekt ili priložna oznaka ovisi o shvaćanju.¹³ Kada je riječ o instrumentalu koji se javlja u glagola s trovalentnom strukturom i nosi ulogu sredstva, mogu se uočiti tri pristupa: 1. instrumental

¹⁰ E se odnosi na *Ergänzung*, tj. dopunu, a dodatak se u tih autora naziva *Angabe* (A). Za razliku od toga, Zifonun i dr. (1997) dopunu zovu *Komplement* (K), a dodatak *Supplement* (S).

¹¹ Više u Samardžija (1993).

¹² Goldberg i Ackerman (2001) govore o obveznim dodacima kao pragmatički uvjetovanoj pojavi, odnosno dodatke smatraju obveznim kada bez njih rečenica nije informativna ili se treba staviti naglasak na novu informaciju u iskazu.

¹³ Katičić (2002: 125) instrumentalni izraz određuje kao priložnu oznaku „ako se njime izriče sredstvo, a ne predmet radnje, a objekt kada se njime, obratno, izriče predmet, a ne sredstvo”.

je dodatak (Spivey-Knowlton i Sedivy 1995), 2. instrumental se određuje kao dopuna ili dodatak ovisno o značenju glagola (Koenig i dr. 2003, 2008), 3. instrumental je dopuna (Schütze 1995).

Spivey-Knowlton i Sedivy (1995: 248) smatraju da instrumentali uz psihološke glagole i glagole percepcije nisu dopune jer se uz njih ne podrazumijeva upotreba sredstva, a PP, odnosno *with-phrase* (u našem slučaju instrumentalna dopuna) nosi ulogu načina, a ne sredstva.

Koenig i dr. (2003) zaključili su da različiti sintaktički testovi kojima se pokušava razlikovati dopuna i dodatak nisu pouzdani, stoga se oslanjaju na semantička svojstva koja određuju stupanj leksičke kodiranosti sudionika u leksičkoj reprezentaciji glagola. Koenig i dr. (2003, 2008) polaze od značenja glagola o kojem ovisi je li instrumental uz glagol dopuna ili dodatak. Uloga je sredstva specifična jer ih pojedini glagoli semantički zahtijevaju, a drugi ne zahtijevaju, ali dopuštaju. Koenig i dr. (2003: 79) predlažu pitanje: Opisuje li glagol situaciju u kojoj sudionik mora, može ili ne može koristiti se drugim sudionikom (aktantom) da bi izveo radnju,¹⁴ kojim se može pomoći u određivanju instrumentala kao dopune ili dodatka. No to pitanje može pomoći u semantičkom razlikovanju obvezne dopune i dodatka i upitno je je li činjenica da se jedan sudionik radnje može koristiti drugim da bi izveo radnju dovoljna za razlikovanje neobvezne dopune i dodatka. Uostalom, sudionici koji su semantički obvezni ne moraju biti sintaktički obvezni, što dodatno komplicira razlikovanje dopune i dodatka. Koenig i dr. (2008) podijelili su glagole prema tome mora li se uz njih javiti sredstvo (obvezni) ili može (fakultativni). Sredstva uz psihološke glagole svrstavaju u podgrupe s fakultativnim sredstvom (engl. *optional instrument subclasses*), odnosno dodatke, možemo zaključiti. Ti glagoli dopuštaju prisutnost sredstva, ali ga ne zahtijevaju. Štoviše, smatraju da je u psiholoških glagola naglašen utjecaj agensa na pacijens, odnosno rezultat radnje, dok je u glagola koji moraju imati sredstvo važniji odnos sredstva i pacijensa nego agensa i pacijensa, koji su zapravo u kontaktu posredno (npr. glagol *rezati*). Dakle, prema tom pristupu određivanje instrumentala kao dopune ili dodatka razlikuje se od glagola do glagola. Zanimljivo je i psiholingvističko istraživanje Boland (2005: 29), koja je zaključila da je sintaktičko znanje pohranjeno leksički i dostupno kroz prepoznavanje riječi. Kako je češće značenje polisemične riječi lakše dostupno od rjeđega, tako su i češće sintaktičke strukture dostupnije. Zbog toga smo skloniji izraze koji se češće javljaju uz određeni glagol smatrati dopunom, a one rjeđe dodatkom, premda sintaktički mogu pripadati istoj kategoriji.

¹⁴ „Does the verb describe situations in which one participant must, can, or cannot use another participant to perform an action” (Koenig i dr. 2003: 79).

Schütze (1995: 132) zaključuje da su prema svim semantičkim kriterijima instrumentalni dopune, dok sintaktički testovi daju kontradiktorne rezultate. No ako se argumentnost promatra kao primarno semantička kategorija, mora se zaključiti da su instrumentalni dopune.

4. Sintaktičko određenje instrumentalne imenske skupine

U istraživanju se vodilo metodologijom rada na *Bazi hrvatskih glagolskih valencija*, kojoj je kao model za izradu služio njemački valencijski rječnik VALBU (Schumacher i dr. 2004), u čijoj je koncepciji naglasak stavljen na sintaktičke okoline glagola i semantički opis.

U *Bazi hrvatskih glagolskih valencija* shvaćanje kategorije dopune i dodatka kao stupnjevite kategorije očituje se u tome što se razlikuju obvezne i neobvezne dopune te dodatci, koji se ne navode.¹⁵ Dodatci su obično vremenske, prostorne i način-ske odredbe (uz iznimke, npr. *Stavio je čašu na stol.*). Instrumental se u *Bazi* ostvaruje u instrumentalnoj, predikatnoj, prijedložnoj i priložnoj dopuni, stoga je u radu zadržana ta podjela.

Kriteriji kojima smo se služili za razlikovanje dopune i dodatka jesu semantički i sintaktički, koje Helbig i Schenkel (1983: 60–66) smatraju jednako važnima. Prema semantičkom kriteriju dopuna je sudionik u događaju, a dodatak daje druge vrste informacija o samom događaju. Ističemo već spomenuti kriterij semantičke specifičnosti (Koenig i dr. 2003, 2008), prema kojemu se isti dodatak može pojaviti uz većinu glagola, no dopuna ne može te ovisi o glagolu i semantičkoj skupini kojoj glagol pripada. Sintaktički se kriterij odnosi na to da se dopunama smatraju rečenični članovi koje pojedini glagol zahtijeva svojim gramatičkim i leksičkim svojstvima, a dodatci se uz glagole pojavljuju nespecifično i neovisno o njegovim valencijskim obilježjima. Na kraju, kriterij ponovljivosti¹⁶ nezaobilazan je u razlikovanju dopune i dodatka.

4.1. Obvezna instrumentalna dopuna

Obveznom instrumentalnom dopunom smatra se dalji objekt u instrumentalu bez čije prisutnosti rečenica s psihološkim glagolom nije gramatična. Ta se dopuna jav-

¹⁵ Česta se upotreba dodataka bilježi u napomeni.

¹⁶ Ponavljamo, Forker (2014: 31) ističe kako su prema tom kriteriju instrumentalne imenske skupine kanonske dopune, a ne dodatci jer se ne mogu nizati. Isto mišljenje ima primjerice i Przepiórkowski (1999: 267–268).

lja uz tek nekoliko psiholoških glagola koji izražavaju ponos ili zaokupljenost čime, tipa *ponositi se, dičiti se, zabaviti se, zabavljati se* i sl. (usp. Katičić 2002, Piper i dr. 2005, Silić i Pranjković 2005). Opaža se da je riječ o povratnim glagolima.

- (1) *Hrvatska se ponosi svojom gastronomskom ponudom.*
- (2) *Njegova supruga bijaše nježna, tiha i zabavljala se čitanjem.*

4.2. Neobvezna instrumentalna dopuna

Neobvezna instrumentalna dopuna javlja se uz prijelazne glagole (*oduševiti, privlačiti, razveseliti, ražalostiti, uzrujavati, živcirati, umiriti, iznenaditi*). Riječ je o glagolima s trovalentnom strukturom u kojih instrumental ima ulogu sredstva.

Uočeno je (Nilsen 1973: 14; Schütze 1995: 126) da se sredstvo može javiti samo ako je izražen agens:¹⁷

- (3) a. *Ivan je uvrijedio Anu (svojim) riječima.*
- (4) a. *Tinejdžeri ljute roditelje (svojim) ponašanjem.*

U hrvatskom jeziku moguće su rečenice (neovisno o tome sadržavaju li psihološki glagol ili ne) u kojima agens nije izrečen, dok su u engleskom jeziku i drugim jezicima takve rečenice negramatične:

- (3) b. *Uvrijedio je Anu svojim riječima.*

Na prazno mjesto subjekta može se pomaknuti sredstvo,¹⁸ odnosno instrumentalna dopuna postaje nominativna.¹⁹ Naime, instrumental je na ljestvici tematskih uloga više od teme i u rečenicama bez agensa instrumental postaje subjekt (v. Schütze 1995: 126; Van Valin 2001: 32).

- (3) c. *Ivanove riječi uvrijedile su Anu.*

---

¹⁷ Pri određivanju dopuna u psiholoških glagola u radu se koristimo ulogama agens i pacijens, premda se prema uobičajenim prepoznavanjima semantičkih uloga u semantičkoj strukturi smatra da se uz psihološke glagole javljaju dvije semantičke uloge: iskustvenik i poticaj. U pojedinim se autora takvim dopunama pridružuje uloga teme (primjerice Grimshaw 1990), no drugi autori tu ulogu nazivaju poticajem (engl. *stimulus*). Taj naziv rabe primjerice autori Dowty (1991), Levin i Rappaport Hovav (2005), Saeed (2009) i dr.

¹⁸ Ta pojava nije univerzalna. Primjerice, u irskom i nizozemskom sredstvo ne može postati subjekt jer subjekt mora inicirati radnju opisanu glagolom (v. Guilfoyle 2000: 66).

¹⁹ „If there is an A[gent], it becomes the subject; otherwise, if there is an I[instrument], it becomes the subject; otherwise, the subject is the O[bject]” Fillmore (1968: 33).

(4) b. *Ponašanje tinejdžera ljuti roditelje.*

U rečenicama (3c i 4b) uz sredstvo na subjektivnom mjestu javlja se prvotni agens temeljne rečenice kao posvojni pridjev (3c), odnosno posvojni genitiv (4b). Dowty (1991: 579) u tom smislu govori o „leksikalizaciji jednakoga odnosa (ili gotovo jednakoga) s različitim rasporedom argumenata”.

Prethodne primjere Kuna (2012: 144–147) promatra unutar odnosa između vanjskih (3a i 4a) i unutrašnjih (3c i 4b) posvojnih konstrukcija. U vezi s odnosom između posjednika (agens) i posjedovanoga (sredstvo) navodi da se iz rečenice mogu izostaviti posjednik ili posjedovano, ovisno o tome na čemu je komunikativni naglasak. Ako se izostavi posjednik, posjedovano postaje subjekt i naglasak je na sredstvu kojim je postignuto određeno stanje, a ako se želi naglasiti uzročnik stanja iskustvenika, odnosno osoba koja je uzrokovala to stanje, izostavit će se posjedovano.

Promotrimo li pasivne konstrukcije (5c, 6c, 7c) koje sadržavaju spomenute glagole, uviđa se da sredstvo zadržava svoju funkciju i u njima (v. Piper i dr. 2005: 261):

(5) a. *Ona ga je ražalostila svojim glupostima.*

b. *Njezine gluposti ražalostile su ga.*

c. *On je ražalošćen njezinim glupostima.*

(6) a. *Glasnogovornici su svojim izjavama umirili građane.*

b. *Izjave glasnogovornika umirile su građane.*

c. *Građani su umireni izjavama glasnogovornika.*

(7) a. *Ženu sam iznenadio svojom izjavom.*

b. *Moja izjava iznenadi ženu.*

c. *Žena je iznenađena mojom izjavom.*

Iz primjera (5b, 6b, 7b) opaža se da se uz takve glagole, kada u rečenici nema agensa, na subjektivnom mjestu sa semantičkom ulogom sredstva najčešće pojavljuju imenice koje su vezane za djelovanje agensa (koji ima obilježje živosti), njegove osobine i sl.²⁰

Nakon što je analizirana instrumentalna dopuna uz spomenute psihološke glagole valja rastumačiti zašto se ta dopuna smatra neobveznom. Glagoli uz koje se mo-

²⁰ O stupnjevima agentivnosti i instrumentalnosti više u Schlesinger (1989).

že pojaviti neobvezna instrumentalna dopuna mogu se upotrijebiti i bez nje. Riječ je o prijelaznim glagolima kojima su obvezne nominativna i akuzativna dopuna, odnosno izravni objekt:

- (8) *Uzrujavaš starog, šapnuo mu je.*
- (9) *Da bi umirila sina, majka mu priređuje kupku.*

Neobveznu instrumentalnu dopunu uz spomenute glagole smatramo dopunom, a ne dodatkom jer se u rečenično ustrojstvo uvodi „po gramatičkim i leksičkim svojstvima glagola i postaje sastavnim dijelom radnje koju taj glagol označuje” (Silić i Pranjković 2005: 304). Osim toga pomicanje sredstva s mjesta instrumentalne dopune na subjektno mjesto, tj. mjesto nominativne dopune upućuje na obveznu prisutnost toga člana u rečenicama u kojima nema prototipnoga agensa. Za razliku od toga, u rečenicama s prototipnim agensom ta instrumentalna dopuna postaje neobveznom. Na kraju, u navedenim se primjerima ne mogu ponavljati i nizati jedna do druge instrumentalne dopune koje znače sredstvo (mogu ako se povežu sastavnim veznikom ili zarezom), što ide u prilog tomu da je riječ o dopuni, a ne dodatku:

- (10) **On nas je zabavljao svojim šalama svojim ludostima.*

Neobvezna instrumentalna dopuna javlja se i uz povratne glagole. U ovom slučaju instrumentalna dopuna ima ulogu poticaja, a ne sredstva jer izostaje subjekt s ulogom agensa.

- (11) a. *Iznenadila se ponekim svojim mislima.*
- (12) a. *Zagrepčani, ali i turisti, oduševili su se sajmom.*

Smatramo da se konstrukcije s povratnim glagolima (11a, 12a) mogu usporediti s konstrukcijama u kojima je upotrijebljen prijelazni glagol kao parnjak određenom povratnom glagolu:

- (11) b. *Poneke su je njezine misli iznenadile.*
- (12) b. *Sajam je oduševio Zagrepčane, ali i turiste.*

Opaza se da se u konstrukciji s prijelaznim glagolom (11b, 12b) iskustvenik nalazi na objektnom mjestu, a poticaj iskustvenikova stanja na subjektnom mjestu. Za razliku od toga u konstrukciji s povratnim glagolom iskustvenik se nalazi na subjektnom mjestu i moguće je izreći poticaj bilo imenskom skupinom u instrumenta-

lu bilo prijedložno-padežnim izrazom *oko* + GEN, *za* + AK i sl. ovisno o glagolu koji je upotrijebljen.²¹

Spomenuti glagoli u rečenicama mogu funkcionirati i bez izrečenoga poticaja, no taj se poticaj u tim slučajevima iščitava iz konteksta. Kada se ti glagoli upotrijebe bez instrumentalne dopune, njima se izražava prisutnost pojedinoga osjećaja s poticajem sadržanim u kontekstu:

- (13) *Prvi sam joj se put dosad izravno obratio i iznenadila se.*
 (14) *Vjerna se trojka oduševi, a onda ga stade moljakati da još jednu kiticu ishitri.*

4.3. Predikatna dopuna

Analiza instrumentalne predikatne dopune (ili predikatni instrumental, sekundarni predikat, predikatni proširak) opširna je tema, no budući da smo ograničeni opsegom rada, kratko ćemo se osvrnuti na nju.

Predikatnu dopunu ima samo nekoliko psiholoških glagola tipa *doživljavati*, *osjećati* (*osjećati se*), *osjetiti* (*osjetiti se*). Spomenuti glagoli predikatnu dopunu imaju samo u određenom značenju. Primjerice u glagola *doživljavati* riječ je o značenju ‘imati kakav dojam o kome ili čemu, vidjeti koga ili što kakvim’:

- (15) *Mnoge žene bukete cvijeća doživljavaju nepraktičnima i preskupima.*
 (16) *Dijete doživljava roditelja snažnim.*
 (17) *Ne doživljavam te neprijateljem.*

Predikatnu dopunu primjerice glagol *osjećati* ima u značenju ‘doživljavati koga kakvim, imati dojam o kome’:

- (18) *Charlie je sve ljude osjećao svojim prijateljima.*

Spomenuta se dopuna izražena instrumentalom ostvaruje i uz povratne glagole *osjećati se* i *osjetiti se*:

- (19) *Osjećala sam se crnom ovcom među njima.*
 (20) *Prvi put si me rasplakala, osjećala sam se jadnom i nemoćnom.*
 (21) *Osjeti se slobodnim usvojiti nova osobna uvjerenja.*

²¹ O odnosu između povratnih glagola i njihovih prijelaznih parnjaka te o spomenutim konstrukcijama više u Oraić Rabušić 2013.

(22) *Tračaju zato da sebe dožive boljima i osjete se članom krda.*

Opaža se da predikatna dopuna može biti ostvarena instrumentalom imenice ili pridjeva.

Glagoli *doživljavati*, *osjećati* (*osjećati se*), *osjetiti* (*osjetiti se*) tim se značenjem približavaju skupini semikopulativnih glagola, koje Silić i Pranjković (2005: 291) tumače na sljedeći način:

... ne gube svoje osnovno leksičko značenje, nego je to značenje takve naravi da mu je potrebna nadopuna. ...označuju da se što pripisuje subjektu ili objektu rečenice. Oni semikopulativni glagoli koji označuju pripisivanje čega subjektu neprijelazni su, a oni kojima se označuje pripisivanje čega objektu prijelazni.

Silić i Pranjković (2005) naglašavaju da imenski dio predikata s prijelaznim semikopulativnim glagolima obvezno dolazi u instrumentalu, što nije slučaj s glagolima *doživljavati*, *osjećati*, *osjetiti*, uz koje se taj dio predikata može ostvariti i kao *kao*-skupina:

(23) *Učenici i učitelji doživljavaju koncert kao zajednički svečani trenutak.*

(24) *Osjećao sam ga kao oca, volio njegove trenutke slabosti i povjeravanja.*

(25) *Njegov čin osjetio sam kao uvredu.*

I uz povratne glagole *osjećati se* i *osjetiti se* predikatna se dopuna može izraziti *kao*-skupinom:

(26) *Osjećao sam se kao građanin drugog reda.*

(27) *Često se osjetim kao jedna kapljica koja je uskočila u rijeku.*

Belaj i Tanacković Faletar (2010: 156) naglašavaju da semikopulativni glagoli *držati*, *smatrati*, *zvati*, *imenovati*, *proglasiti*, *učiniti* imaju zajedničko obilježje da se „izravni objekt rečenice identificira s imenskim dijelom predikata (obično je u pitanju imenica) ili mu se pripisuje neko obilježje koje je imenskim dijelom predikata označeno” (obično pridjev), no detaljnijom analizom uočavaju značenjske razlike među njima i posljedično i različite mogućnosti ostvaraja nominativa, prijedložnoga akuzativa (*za* + AK) ili instrumentala (više u Belaj, Tanacković Faletar 2010).

Mihaljević (1982–1983) u sklopu generativne gramatike govori o specifičnim obilježjima glagola *smatrati*, *učiniti*, *zvati* i sl. i instrumental uz njih proglašava strukturnim padežom²² jer uz objekt u akuzativu njegova uloga nije ona tipična,

²² Više o instrumentalu kao strukturnom ili nestrukturnom padežu u Mihaljević (2010).

dakle uloga sredstva. U spomenutih je glagola imenska skupina u instrumentalu obvezna dopuna i struktura NP NP' (imenska skupina u instrumentalu) smatra se deriviranom od tzv. malih surečenica (engl. *small clauses*).

Na temelju analize glagola *doživljavati*, *osjećati* (*osjećati se*), *osjetiti* (*osjetiti se*) može se zaključiti da u pojedinim značenjima ti glagoli imaju dopune derivirane od malih surečenica.²³

4.3. Prijedložna dopuna

Obveznim prijedložnim dopunama smatraju se one koje glagol zahtijeva svojim gramatičkim i leksičkim svojstvima i koje se uvijek pojavljuju uz njega:

(28) *Pisac žudi za istinom i teži je doseći svojim pisanjem.*

Valja napomenuti da određenje obveznosti instrumentalne prijedložne dopune ovisi o značenju glagola. Primjerice uz glagole *patiti*, *poludjeti*, *žaliti* i sl. prijedložno-padežni izrazi u instrumentalu obvezni su samo u određenom značenju. Uz glagol *patiti* npr. obvezna je prijedložna dopuna s prijedlogom *za* + INST u značenju 'čeznuti za kim ili čim, biti nesretan bez prisutnosti koga ili čega'.

(29) *Ona pati za njim i nikad neće prežaliti što ga je izgubila.*

U ostalim značenjima ('podnositi bol neko vrijeme'; 'trpjeti kakav fizički ili psihički poremećaj'; 'trpjeti zbog teškoća i neprilika') glagol *patiti* nema dopunu *za* + INST.

Glagol *žaliti* također u značenju 'osjećati žalost za čime iz prošlosti' zahtijeva prijedložno-padežni izraz *za* + INST:

(30) *A kada je jenjao val grčeva, počinjao je žaliti za njima.*

Neobveznim prijedložnim dopunama proglašavamo prijedložno-padežni izraz *pred* + INST uz glagole *sramiti se*, *stidjeti se*:

(31) *Da se žrtvujete? – smuti se Vojnić i sramio se pred njom.*

²³ Svakako još treba razmisliti o toj pretpostavci, no zbog ograničenosti prostorom, nismo se detaljnije bavili tom temom.

4.4. Priložna dopuna

Priložne su dopune u pravilu neobvezne, no postoje i one koje su obvezne.²⁴ Obvezne priložne dopune izražene instrumentalom nisu uočene.

Silić i Pranjković (2005: 304) ističu da je, za razliku od objekta koji se u rečenici uvrštava po glagolu koji dolazi u službi predikata, priložna oznaka uvrštena po predikatu. Osim toga ona označava manje ili više izvanjsku okolnost vršenja radnje. Stoga se neobveznom priložnom dopunom u ovom radu proglašava imenska skupina u instrumentalu u sljedećem primjeru:

(32) *Otac nije ni najsitnijim pogledom reagirao na njegove riječi.*

Navedena je skupina proglašena neobveznom dopunom jer je glagol *reagirati* svojim valencijskim obilježjima ne zahtijeva i može se upotrijebiti bez nje u gramatičkom i u semantičkom smislu. Riječ je o priložnoj dopuni zbog značenja te skupine, koja označava okolnost u kojima se radnja zbiva. Osim toga priložna je dopuna ispuštiva i time se ne narušava ovjerenost rečenica, ali semantički su potpunije. Glagol *reagirati* ima više značenja i pripada različitim semantičkim skupinama (psihološki glagol; glagol komunikacije ('protiviti se / usprotiviti se čemu'), somatski glagol ('pokazati/pokazivati znakove promjene djelovanja ili ponašanja pod vanjskim utjecajem?') i u svim značenjima uz taj se glagol najčešće rabe priložne oznake načina ili sredstva:

(33) *Dijete očima traži majčino lice i reagira smiješkom kad ga ugleda.* (psihološki)

(34) *Radi ispravaka netočnosti, reagiramo ovim tekstom.* (komunikacije)

(35) *No, dijete može reagirati na bjelančevine kravljeg mlijeka i proljevom ili zatvorom.* (somatski)

Na kraju ističemo da su dopune uz taj glagol, kao što je vidljivo iz primjera, morfološki izražene uvijek jednako, ili imenicom u instrumentalu ili priložima.

Dodatcima su određene instrumentalne imenske skupine koje ne ovise o značenju glagola i mogu se upotrijebiti uz većinu glagola i parafrazirati:

(36) a. *Divim se nijemom hladnoćom drskosti ljudi.*

b. *Divim se drskosti ljudi šutke/šuteći.*

(37) a. *S milinom u srcu sjećao se dragih ljudi.*

²⁴ O obveznim priložnim dopunama u bosanskom jeziku više u Palić (2011).

b. *Rado se sjećao dragih ljudi.*

U primjeru (36a) instrumentalna je skupina dodatak sa značenjem načina te se može zamijeniti prilogom, a može se i izostaviti bez narušavanja gramatičke i semantičke ovjerenosti rečenice. Primjer (37a) sadržava dodatak koji se na morfološkoj razini ostvaruje prijedložnim izrazom te se također može zamijeniti načinskim prilogom. Dakle, glagol svojim valencijskim obilježjima ne uvjetuje ostvarivanje te skupine, stoga nije riječ o dopuni. Dodatci u tim primjerima označuju okolnosti vršenja radnje, tj. način na koji agens pristupa radnji, što je uvjetovano, između ostalog, njegovim raspoloženjem i osobinama.

5. Zaključak

U ovom se radu raspravljalo o instrumentalnoj imenskoj skupini kao dopuni u psiholoških glagola, a s tim u vezi i o razlici između dopune i dodatka. Na temelju shvaćanja različitih teorija spoznalo se da ne postoje jednoznačni kriteriji kojima bi se granica između dopune i dodatka strogo odredila te se zaključilo da je riječ o stupnjevitim kategorijama (Schütze 1995, Herbst i dr. 2004, Forker 2014). Povodeći se za rješenjima koja su uvedena u *Bazu hrvatskih glagolskih valencija*, imenske skupine u instrumentalu uz psihološke glagole odredili smo kao obveznu i neobveznu instrumentalnu dopunu, zatim predikatnu, priložnu i dio prijedložne dopune. Premda se kriterijima za razlikovanje dopune i dodatka može osporiti pouzdanost, odlučili smo se za nekoliko kriterija koji su najčešće spominjani u literaturi. Riječ je o: semantičkom kriteriju (Tesnière 1959; Helbig i Schenkel 1983; Schütze 1995; Koenig i dr. 2003; Forker 2014) i unutar njega kriteriju semantičke specifičnosti (Helbig i Schenkel 1983; Koenig i dr. 2003, 2008), te sintaktičkom kriteriju (Helbig i Schenkel 1983; Schütze 1995; Forker 2014) i unutar njega kriteriju ponovljivosti (Przepiórkowski 1999; Forker 2014).

Na temelju spomenutih kriterija obveznom instrumentalnom dopunom (*Hrvatska se ponosi svojom gastronomskom ponudom.*) proglašen je dalji objekt u instrumentalu bez čije prisutnosti rečenica s psihološkim glagolom nije gramatična (*dičiti se, ponositi se, zabaviti se* i sl.). Neobvezna instrumentalna dopuna javlja se uz prijelazne glagole s trovalentnom strukturom (*oduševiti, privlačiti, razveseliti, ražalostiti, uzrujavati, živcirati, umiriti, iznenaditi*), u kojih instrumental ima ulogu sredstva (*Ona ga je ražalostila svojim glupostima.*). Tim su glagolima obvezne dvije dopune, nominativna i akuzativna dopuna, tj. izravni objekt te se stoga instrumentalna dopuna uz njih smatra neobveznom. Kada se imenica sa semantičkom ulogom sredstva u instrumentalu pomakne na mjesto subjekta, tj. postane nomina-

tivnom dopunom, tada ona postaje obvezna. Osim uz prijelazne glagole neobvezna instrumentalna dopuna javlja se i uz povratne glagole, u kojih ima ulogu poticaja, a ne sredstva jer izostaje subjekt s ulogom agensa (*Zagrepečani, ali i turisti, oduševili su se sajmom.*). Predikatna se dopuna javlja u samo nekoliko psiholoških glagola tipa *doživljavati, osjećati (osjećati se), osjetiti (osjetiti se): Ne doživljam te neprijateljem.* Obvezne prijedložne dopune glagol zahtijeva svojim gramatičkim i leksičkim svojstvima i uvijek se pojavljuju uz njega. Pojedini glagoli obveznu prijedložnu dopunu imaju samo u određenom značenju (*Ona pati za njim i nikad neće prežaliti što ga je izgubila.*). Neobveznom prijedložnom dopunom smatra se prijedložno-padežni izraz *pred + INST* uz glagole *sramiti se, stidjeti se (Da se žrtvujete? - smuti se Vojnić i sramio se pred njom.)*. Govoreći o priložnim dopunama, ustanovilo se da nema obveznih priložnih dopuna izraženih instrumentalom uz psihološke glagole. Primjer neobvezne priložne dopune jest: *Otac nije ni najsitnijim pogledom reagirao na njegove riječi.*

Literatura

- Belaj, Branimir; Tanacković Faletar, Goran. 2010. Konceptualnosemantički temelji gramatičkih odnosa: predikatni instrumental u hrvatskome jeziku. *Suvremena lingvistika* 70. 147–172.
- Birtić, Matea; Runjaić, Siniša. 2016. Ustroj Baze hrvatskih glagolskih valencija. *Zbornik radova šestoga slavističkog kongresa* (u tisku).
- Boland, Julie E. 2005. Cognitive mechanisms and syntactic theory. U Cutler, Anne (ur.), *Twenty-first century psycholinguistics: four cornerstones*, 23–42. Manwah: Erlbaum.
- Bresnan, Joan. 1982. Polyadicity. U Bresnan, Joan (ur.), *The mental representation of grammatical relations*, 149–172. Cambridge, Massachusetts: MIT Press.
- Chomsky, Noam. 1981. *Lectures on government and binding: The Pisa lectures*. Dordrecht: Foris.
- DeArmond, Richard C.; Hedberg, Nancy. 2002. On complements and adjuncts. (http://www.sfu.ca/person/dearmond/morph/Draft_4-Ottawa_Paper_fm.pdf) (pristupljeno 15. lipnja 2015).
- Dowty, David. 1991. Thematic proto-roles and argument selection. *Language* 67(3). 547–619.
- Engel, Ulrich. 1992. Der Satz und seine Bausteine. U Ágel, Vilmos; Hessky, Regina (ur.), *Offene Fragen – offene Antworten in der Sprachgermanistik*, 53–76. Tübingen: Max Niemeyer Verlag.
- Eroms, Hans-Werner. 2000. *Syntax der deutschen Sprache*. Berlin: Walter de Gruyter.

- Fillmore, Charles J. 1968. The case for case. U Bach, Emmon; Harms, Robert T. (ur.), *Universals in linguistic theory*, 1–25. London: Holt, Rinehart and Winston.
- Forker, Diana. 2014. A canonical approach to the argument/adjunct distinction. *Linguistic Discovery* 12. 27–40.
- Goldberg, Adele E.; Ackerman, Farrell. 2001. The pragmatics of obligatory adjuncts. *Language* 77(4). 798–814.
- Grimshaw, Jane. 1990. *Argument structure* (Linguistic Inquiry Monographs 18). Cambridge: The MIT Press.
- Guilfoyle, Eithne. 2000. Tense and N-features in Modern Irish. U Carnie, Andrew; Guilfoyle, Eithne (ur.), *The syntax of verb initial languages*, 61–73. Oxford: Oxford University Press.
- Helbig, Gerhard. 1992. *Probleme der Valenz- und Kasus-theorie*. Tübingen: Niemeyer.
- Helbig, Gerhard; Schenkel, Wolfgang. 1983. *Wörterbuch zur Valenz und Distribution deutscher Verben* (7. Aufl.). Tübingen: Niemeyer.
- Herbst, Thomas; Heath, David; Roe, Ian F., Götz, Dieter, ur. 2004. *A valency dictionary of English: a corpus-based analysis of the complementation patterns of English verbs, nouns and adjectives*. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Katičić, Radoslav. 2002. *Sintaksa hrvatskoga književnog jezika*. Zagreb: Nakladni zavod Globus i Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti.
- Koenig, Jean-Pierre; Mauner, Gail; Bienvenue, Breton. 2003. Arguments for adjuncts. *Cognition* 89. 67–103.
- Koenig, Jean-Pierre; Mauner, Gail; Bienvenue, Breton; Conklin, Kathy. 2008. What with? The anatomy of a (proto)-role. *Journal of Semantics* 25. 175–220.
- Kuna, Branko. 2012. *Predikatna i vanjska posvojnost u hrvatskome jeziku*. Osijek: Filozofski fakultet Sveučilišta J. J. Strossmayera u Osijeku.
- Levin, Beth. 1993. *English verb classes and alternations*. Chicago: The University of Chicago Press.
- Levin, Beth; Rappaport Hovav, Malka. 2005. *Argument realization*. Cambridge, Mass: The MIT Press.
- Mihaljević, Milan. 1982–1983. Instrumental objekt u akuzativu uz glagole *smatrati*, *učiniti*, *zvati*... *Suvremena lingvistika* 23–24. 11–16.
- Mihaljević, Milan. 2010. Strukturni i nestrukturni padeži u hrvatskom jeziku. U Birtić, Matea; Brozović Rončević, Dunja (ur.), *Sintaksa padeža*, 179–192. Zagreb: Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje.
- Nilsen, Don L. F. 1973. *The instrumental case in English: Syntactic and semantic considerations*. The Hague: Mouton.
- Oraić Rabušić, Ivana. 2013. *Struktura povratnih glagola i konstrukcije s elementom se u hrvatskome jeziku*. Doktorski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Palić, Ismail. 2011. O glagolima koji vežu obvezatne adverbijalne dopune u bosanskome

- jeziku. *Suvremena lingvistika* 37. 201–217.
- Piper, Predrag; Antonić, Ivana; Ružić, Vladislava; Tanasović, Sreto; Popović, Ljudmila; Tošović, Branko. 2005. *Sintaksa savremenoga srpskog jezika. Prosta rečenica*. Beograd: Institut za srpski jezik SANU, Beogradska knjiga, Matica srpska.
- Pranjčević, Ivo. 2001. *Druga hrvatska skladnja. Sintaktičke rasprave*. Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada.
- Przepiórkowski, Adam. 1999. *Case assignment and the complement/adjunct dichotomy. a non-configurational constraint-based approach*. Doktorski rad, Sveučilište u Tübingenu.
- Saeed, John I. 2009. *Semantics*. Chichester, UK: Wiley–Blackwell.
- Samardžija, Marko. 1988. Razdioba glagola po valentnosti. *Radovi Zavoda za slavensku filologiju* 23. 35–46.
- Samardžija, Marko. 1993. Gramatika zavisnosti i teorija valentnosti. U Filipović, Rudolf, (ur.), *Kontrastivna analiza engleskog i hrvatskog jezika IV, Teorija valentnosti i rječnik valentnosti hrvatskih glagola*, 1–14. Zagreb: Zavod za lingvistiku Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu.
- Schlesinger, Izchak M. 1989. instruments as agents: on the nature of semantic relations. *Journal of Linguistics* 25(1). 189–210.
- Schumacher, Helmut. 1986. *Verben in Feldern. Valenzwörterbuch zur Syntax und Semantik deutscher Verben*. Berlin: De Gruyter.
- Schumacher, Helmut; Kubczak, Jacqueline; Schmidt, Renate; de Ruiter, Vera. 2004. *VAL-BU – Valenzwörterbuch deutscher Verben*. Tübingen: Gunter Narr Verlag.
- Schütze, Carson T. 1995. PP attachment and argumenthood. U Carson T. Schütze & Ganger, Jennifer & Broihier, Kevin (ur.), *Papers on language processing and acquisition*, 95–151. Cambridge: MIT.
- Silić, Josip; Pranjčević, Ivo. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika za gimnazije i visoka učilišta*. Zagreb: Školska knjiga.
- Spivey-Knowlton, Michael; Sedivy, Julie C. 1995. Resolving attachment ambiguities with multiple constraints. *Cognition* 55. 227–267.
- Šojat, Krešimir. 2008. *Sintaktički i semantički opis glagolskih valencija u hrvatskom*. Doktorski rad, Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Tesnière, Lucien. 1959. *Éléments de syntaxe structurale*. Paris: Librairie C. Klincksieck.
- Van Valin, Robert D. 2001. *An Introduction to syntax*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Verspoor, Cornelia Maria. 1997. *Contextually-dependent lexical semantics*. Doktorski rad, Sveučilište u Edinburghu.
- Zifonun, Gisela; Hoffmann, Ludger; Strecker, Bruno. 1997. *Grammatik der deutschen Sprache*. 2. svezak. Berlin: Walter de Gruyter.

Adresa autora:

Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje
Ulica Republike Austrije 16, HR – 10 000 Zagreb
E-mail: ibrac@ihjj.hr
ioraic@ihjj.hr

INSTRUMENTAL NOUN PHRASE AS AN ARGUMENT OF PSYCH VERBS

This paper discusses the instrumental noun phrases and prepositional phrases with the instrumental, which appear with psychological verbs. In brief outline we elucidate our understanding of the arguments. The question of whether the arguments expressed with instrumental are arguments or adjuncts has been studied in various analyses (Schütze 1995; Van Valin 2001; Koenig et al. 2003, 2008). The problem of classifying instrumental noun phrases as one of different types of arguments arose in processing the verbs within the different theories of valency. Instrumental can be marked as an instrumental argument, adverbial, predicate or as part of a prepositional argument. We present and propose various formal and semantic tests that can determine the type of argument and divide the instrumental noun phrases into instrumental, predicate, adverbial and prepositional complements.

Key words: psych verbs; argument/adjunct distinction; instrumental case.